

Vår dato
13.12.2016**Vår referanse**
2016/400-40**Deres referanse****Til**
Forsvarsdepartementet Avd II
Postboks 8126 Dep
0032 OSLO

Høring av rapport avgitt av Lysne II-utvalget om digitalt grenseforvar

Vi viser til departementets høringsbrev av 5. oktober 2016 om ovennevnte.

Etterretningstjenesten (E-tjenesten), som er Norges sektoroverskridende sivile og militære utenlandsetterretningstjeneste, er helt avhengig av tilgang til etterretninger (unik informasjon som av fremmede stater, organisasjoner og personer forsøkes skjult), som grunnlag for bearbeiding og analyse av slik informasjon om fremmede forhold og trusler. Innhenting av informasjon i transportfasen (kommunikasjon) har vært og vil forbli en helt sentral etterretningskilde, enten det dreier seg om kommunikasjon mellom mennesker, mellom mennesker og maskiner eller mellom maskiner. I dag kommuniseres etterretningsrelevant informasjon gjennom bruk av et utall kommunikasjonstjenester. Over 99% av all informasjon transporteres i dag i fiberoptiske kabler. For å finne relevant informasjon, er det imperativt å ha tilgang til de steder hvor informasjonen opptrer.

Det viktigste landet for en utenlandsetterretningstjeneste er hjemlandet. Vårt lovpålagte samfunnsoppdrag dreier seg om å beskytte Norge og norske interesser. Det er en feilslutning å tro at E-tjenesten ikke kan behandle informasjon om norske forhold relatert til dette oppdraget, samtidig som det er en like stor feilslutning å tro at vi er interessert i vanlige norske borgeres virksomhet i det digitale rom. Det vi derimot er interessert i, er avanserte statlige aktører som forbereder sabotasje og driver etterretning ved bruk av bl.a. ondsinnet kode som transporteres inn i Norge over nettet. Videre er E-tjenesten opptatt av å finne utenlandske terroristnettverk som kommuniserer med personer i Norge. Ingen myndighet i Norge har i dag mulighet til å fange opp de ukjente aktørene i utlandet som bedriver denne type virksomhet, ei heller kjente (trussel)aktører i utlandet som kommuniserer med ukjente personer i Norge (herunder personer som ikke allerede er i politiets søkelys). Å søke målrettet og kontrollert etter slik virksomhet i kommunikasjonsstrømmer over landegrensen, er en internasjonal trend som kalles «hjemmebanefordelen». Norge er sent ute sammenlignet med mange andre stater. Vi har i dag ikke evne eller mulighet til å utøve nasjonal

Postadresse:
Postboks 193
Alnabru Bedriftssenter
N-0614 OSLO**Besøksadresse:**
Lutvannsveien 60
N-0616 OSLO**Sivil telefon/telefaks:**
+47 23 09 40 00
+47 23 09 44 66
Militær telefon/telefaks:
0510 4000 / 0510 4466**E-post/Internett:**
post.etterretningstjenesten@mil.no
www.forsvaret.no
Organisasjonsnummer:
NO 974 7892 21 MVA

suverenitet i det digitale rom. Norge er i dag avhengig av velvillige etterretningspartnere som tipser oss om relevante forhold.

E-tjenesten mener Lysne II-utvalget har gjort et grundig arbeid, og er tilfreds med at utvalget så klart konkluderer med at Digitalt grenseforsvar (DGF) er nødvendig for Norges sikkerhet. Vi vil også gi utvalget honnør for dets forståelse av hvordan en etterretningstjeneste er nødt til å arbeide, og hvilke sikkerhets-utfordringer Norge står overfor. Vi er godt fornøyd med at utvalget – etter avveining av ulike hensyn – konkluderer med at E-tjenesten bør få tilgang til relevant kommunikasjon som transporteres i fiberoptiske kabler over landegrensen. Utvalget gir en balansert fremstilling av trusselbildet, den teknologiske og samfunnsmessige utviklingen og konsekvensene for utenlandsetterretning, som E-tjenesten uten videre kan slutte seg til.

Vi vil særlig fremheve at utvalget støtter prinsippet om at det er nødvendig å lagre betydelige mengder data (metadata) for å kunne finne den informasjon som er av etterretningsverdi, og at dette prinsippet ikke har noe med vilkårlig masseovervåking å gjøre. Dette prinsippet om såkalt bulkaksess/bulkinnhenting er grunnleggende for at E-tjenesten også i fremtiden skal evne å løse vårt lovpålagte samfunnsoppdrag på bestemte områder.

Utvalget anbefaler en kombinasjon av tekniske barrierer, menneskelige kontrollmekanismer og nye lovmessige skranker, bl.a. basert på juridiske hensyn og hensynet til at befolkningen skal ha tillit til at E-tjenesten eller andre ikke vil kunne misbruke data til formål som ligger utenfor det lovbestemte.

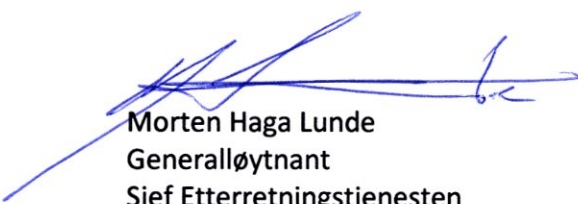
Etter E-tjenestens syn vil utvalgets modell gi betydelig etterretningsmessig verdi, og vil styrke landets evne til å fremskaffe viktige etterretninger. Metoden vil bidra til å avdekke og hindre de mest alvorlige trusler som landet vil stå overfor i årene fremover. Alternativet er uansett ikke en videreføring av status quo, men en kombinasjon av flere tiltak som i sum kan være mer inngripende, mer ressurskrevende, mindre effektivt og innebære større risiko.

Vi har samtidig merket oss at utvalget anbefaler en omfattende og antatt relativt kostbar kontrollmodell, som inkluderer to nye kontrollorgan (domstolskontroll og et nytt tilsyn) og som dermed vil gi en større antall personer innsyn i tjenestens etterretningsmål. Samtidig anbefaler Lysne II-utvalget at EOS-utvalgets virksomhet ytterligere styrkes. E-tjenesten deler i all hovedsak utvalgets syn på kontrollmekanismene, og er helt enig med utvalget i at effektiv og uavhengig kontroll er avgjørende for at befolkningen skal ha tillit til at tjenesten kun benytter data til målrettet etterretningsproduksjon basert på klare rettslige rammer. Sett fra tjenestens ståsted er vi likevel ikke overbevist om at den anbefalte kontrollmodellen er den eneste mulige eller nødvendigvis den samfunnsøkonomisk riktige. Særlig gjelder det forslaget om et DGF-tilsyn underlagt forvaltningen, men som skal rapportere avvik til et stortingsoppnevnt kontrollutvalg. Her kan man trolig se for seg alternative modeller uten at dette vil svekke den samlede kontrollen med tjenesten. E-tjenesten anbefaler at dette sees nærmere på i en eventuell lovutredningsprosess.

Også på enkelte andre punkter betyr utvalgets anbefalinger større begrensninger enn det E-tjenesten ideelt sett hadde ønsket, blant annet i muligheten til å søke i innholdsdata i spesielle trusselsituasjoner. Hvorvidt samtlige av utvalgets foreslåtte begrensninger er nødvendige, vil det være opp til den eventuelle videre politiske behandling å avgjøre. Det samme gjelder f.eks. spørsmålet om hvilken eventuell domstolsmodell som er mest hensiktsmessig. Vi ser det derfor ikke

som naturlig å kommentere alle enkeltheter i utvalgets mer detaljerte forslag. E-tjenesten anbefaler at dette sees nærmere på i en eventuell lovutredningsprosess.

Et enstemmig og menneskeretts- og personverntungt utvalg har foretatt grundige avveininger av nødvendighet og forholdsmessighet, og finner det klart at innføring av DGF er forsvarlig og påkrevet. Til tross for dette er det grunn til å anta at det primært er de høringsinstanser som er negative til ethvert nytt overvåkingstiltak, og som ikke er opptatt av å måtte finne en rimelig balanse mellom statens sikkerhet og personvern, som vil fremme uttalelse og søke å dominere den offentlige debatt. Vi vil derfor anbefale at departementet vurderer ytterligere informasjonstiltak for å unngå misforståelser i det offentlige rom om hva DGF egentlig innebærer, samt ser dette i sammenheng med behovet for et oppdatert lovgrunnlag ikke bare for DGF, men for enkelte andre generelle aspekter ved E-tjenestens virksomhet.

Morten Haga Lunde
Generalløytnant
Sjef Etterretningstjenesten